

Latvijas Nacionālais
arhīvs

IETEIKUMI

ARHĪVGLABĀTAVU UZKOPŠANAI

SATURS

Ieskats patreizējos normatīvajos aktos	2
Kāpēc ir svarīgi regulāri uzkopt glabātavas?	3
Ieteikumi uzkopšanai	4
Glabātavu grīdu uzkopšana	4
Virsmu dezinfekcijas līdzekļi	6
Plauktu, saiņu, kārbu, u.c. virsmu uzkopšana	7
Aizkaru uzkopšana	9
Ekipējums uzkopšanas darbiniekam	10
Grafisks	12
Glabātavas uzkopšanas plāns un žurnāls	14

Ieskats patreizējos normatīvajos aktos

MK noteikumi Nr.747 “Latvijas Nacionālā arhīva darbības noteikumi”	MK noteikumi Nr. 282 “Dokumentu un arhīvu pārvaldības noteikumi”
6. Dokumentu saglabāšanas tehniskās prasības 6.1. Prasības Latvijas Nacionālā arhīva ēkām 33. Gaisam arhīvglabātavās jābūt tīram – bez piesārņojuma, agresīvām (skābām un oksidējošām) gāzēm un putekļiem. Pieļaujamā gaisa piesārņojuma robežlielumi norādīti šo noteikumu 1.pielikumā. 34. Atkarībā no datu nesēja arhīva dokumentiem arhīvglabātavās nodrošina atbilstošus glabāšanas apstākļus (2.pielikums). 35. Arhīvglabātavas uztur kārtībā, nepieļaujot pelējuma, insektu un grauzēju invāziju un putekļu uzkrāšanos. Regulāri – ne retāk kā reizi divos gados – veic arhīvglabātavu vides kontroli.	1. Noteikumi nosaka: 1.5.tehniskās prasības dokumentu saglabāšanai institūciju arhīvos; 9.2. Prasības arhīvglabātavu mikroklimatam, higiēnai un aprīkojumam 155. Arhīvglabātavas uztur kārtībā, nepieļaujot pelējuma, insektu un grauzēju invāziju un putekļu uzkrāšanos. 156. Atklājot glabātavā pelējumu, kukaiņus vai grauzējus, nekavējoties veic drošības pasākumus, lai tos likvidētu. Inficētos dokumentus izolē. 157. Dezinfekcijai izmanto dezinfekcijas līdzekļus, kas neizdala dokumentiem un cilvēku veselībai kaitīgas vielas. Pirms to lietošanas konsultējas ar Latvijas Nacionālā arhīva speciālistiem.

Kāpēc svarīgi regulāri uzkopt glabātavas?

Putekļi nav tikai estētisks jautājums – tie patiešām apdraud glabājamo vienību saglabāšanu ilgtermiņā.

Putekļi var sastāvēt no organisko vielu, dažādu šķiedru, minerālu, piesārņotāju, kā arī atmirušo ādas šūnu daļiņām. Laika gaitā šīs daļiņas var piesaistīt mitrumu, veicinot pelējuma attīstību un veidojot skābu vidi, kas bojā gan organiskus, gan neorganiskus materiālus.

Putekļi var arī piesaistīt kaitēkļus, piemēram, kukaiņus un grauzējus, kas rada papildu riskus glabājamām vienībām.

Putekļi, netīrumi un gruži var ne tikai uzkrāties un bojāt glabājamās vienības, bet arī sarežģīt to glābšanu ārkārtas situācijās.

Ieteikumi uzkopšanai

Glabātavu grīdu uzkopšana

Atputekļošana

Visefektīvākais veids, kā atbrīvoties no putekļiem,
izmantot putekļsūcēju!

Grīdas uzkopšanas pamatā jābūt regulārai putekļu nosūkšanai ar putekļsūcēju, vismaz 1 reizi 2 nedēļās.

Putekļsūcēji ar HEPA filtru spēj uzsūkt īpaši smalkus (99,97 % daļiņu, kuru diametrs ir 0,3 mikroni vai lielāks) putekļus – arī pelējuma sporas.

Dažādi uzgaļi ļauj piekļūt un iztīrīt mazas nišas, kā arī atputekļot plauktus, saiņus un kastu virsmas.

Attēli: www.freepik.com

Ieteikumi uzkopšanai

Glabātavu grīdu uzkopšana

Mitrā uzkopšana

Mitrai uzkopšanai izmanto grīdas mazgāšanas slotu ar mikro šķiedras lupatu (mopi), vai grīdas mazgājamo mašīnu.

Mopi pēc samitrināšanas kārtīgi izspiež, lai uzkopšanas laikā izmantotu mazāk ūdeni.

!!! Tas ir svarīgi, lai pārmērīgi nepaaugstinātu gaisa relatīvo mitrumu telpā !!!

(pie gaisa relatīvā mitruma virs 50% rodas labvēlīgi apstākļi pelējuma attīstībai)

👉 Ar šādu slotu un mopi var tīrīt grīdas arī sausā veidā (slotas vietā).

Mopi pēc izmantošanas mazgā tāpat kā citas atputekļošanai izmantotās lupatas.

Grīdas mazgāšanai ieteicams lietot tikai ūdeni, **kuru mazgāšanas laikā regulāri maina, lai grīdu tīrītu ar tīru ūdeni!** Sadzīves grīdu mazgāšanas līdzekļu sastāvā bieži ietilpst kairinošas un kaitīgas vielas (krāsvielas, smaržvielas u.c.), kas nonākot saskarsmē ar dokumentiem, vai akumulējoties vidē, var radīt bojājumus.

Reiz mēnesī glabātavu grīdas apstrādā ar vieglu dezinfekcijas līdzekli, pievienojot to klāt ūdenim. (par ieteicamiem virsmu dezinfekcijas līdzekļiem nākamajā slaidā)

Attēls: amazon.co.uk

Mazgāšanai neizmantojot pārmērīgi daudz ūdeni!

Attēls: www.freepik.com

Ieteikumi uzkopšanai

Virsmu dezinfekcijas līdzekļi

Grīdu un citu virsmu tīrīšanai klāt ūdenim pievieno vieglu dezinfekcijas līdzekli **bez krāsvielām un smaržvielām**. Šiem līdzekļiem ir baktericīda, mikobaktericīda, virucīda, fungicīda un sporicīda iedarbība.

Kāpēc arhīva glabātavās nav ieteicams lietot sadzīves tīrīšanas līdzekļus?

- Tie bieži satur krāsvielas, smaržvielas un citas pildvielas, kas veicina ķīmisko piesārņojumu iekštelpās.
- To sastāvā var būt gaistoši organiskie savienojumi un citi ķīmiski aktīvi komponenti, kas ilgstoši uzkrājas un izdalās vidē, izraisot papīra un tintes bojājumus.

Dezinfekcijas līdzekli jāglabā atbilstoši ražotāja norādījumiem oriģinālā iepakojumā. Darbiniekiem jābūt pieejamām šo līdzekļu drošības datu lapām. Šķīduma koncentrāciju gatavo atbilstoši instrukcijai uz līdzekļa iepakojuma.

Piemērs virsmu dezinfekcijas līdzeklim

STERISEPT READY TO USE

Aktīvā viela: 100gr. satur:
četrvērtīgie amonija
savienojumi
(didecildimetilamonija hlorīdi)
0,45g, N,N-bis(3-
aminopropil)dodecilamīns
0,45g.

Attēls: eis.gov.lv

Ieteikumi uzkopšanai

Plauktu, saiņu, kārbu, u.c. virsmu uzkopšana

Atputekļošanu veic ar putekļsūcēju vai sausu / nedaudz mitru:

- mikro šķiedras lupatu;
- 100% kokvilnas lupatu;
- magnētisko/elektrostatisko putekļu lupatu, kas nesatur ķīmiskas vielas un putekļu piesaistīšanai izmanto elektrostatisko lādiņu;

Uzsmidzina nedaudz ūdeni uz lupatas, noslauka virsmu un tad nosusina ar sausu lupatu, lai nepaliek mitrums. Atputekļošanai ieteicams lietot tikai ūdeni, **kuru tīrīšanas laikā regulāri maina, lai atputekļošanu veiktu ar tīru ūdeni!** Sadzīves tīrīšanas līdzekļu sastāvā bieži ietilpst kairinošas un kaitīgas vielas, kas nonākot saskarsmē ar dokumentiem, vai akumulējoties vidē, var radīt bojājumus.

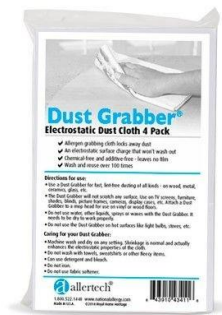

Nav ieteicams lietot spalvu putekļu birstes, kas var būt piesūcinātas ar ķīmiskām vielām un tikai izkļiedē putekļus, tos nesavācot.

Tīrīšanu veic sākot no augšējā plaukta un turpina virzienā uz leju.

Attēls: cymot.com

Attēls: natlallergy.com

Attēls: sigel-office.com

Attēls: joom.com

Attēls: amazon.in

Ieteikumi uzkopšanai

Plauktu, saiņu, kārbu, u.c. virsmu uzkopšana

Kastes blīvi ievietotas plauktos, neveidojot spraugas, kur var uzkrāties putekļi.

Starp kastu un plauktu virsmām ir brīvas vietas, kur var uzkrāties putekļi -> **Tās ir jāatputekļo.**

Ieteikumi uzkopšanai

Aizkaru uzkopšana

Sekot norādījumiem uz aizkaru etiķetes vai tehniskā dokumentācijā. Ja tādu nav, atputekļošanai izmanto putekļsūcēju ar birstes uzgali.

+ Stikla šķiedras aizkari

Atputekļojot nepielietot lielu spēku, lai nebojātu šķiedras struktūru. Stikla šķiedras aizkarus var arī mazgāt ar rokām, izmantojot siltu ūdeni. **Neizmantot sārmainus vai skābus tīrīšanas līdzekļus, jo tie var bojāt stikla šķiedras saistvielu.** Žāvēt piekarot, izvairoties no tiešiem saules stariem un augstas temperatūras, jo karstums var deformēt pārklājumu.

+ Plastmasas / metāla žalūzijas

Papildus atputekļošanai, var noslaucīt ar mitru mikro šķiedras lupatu. Neizmantot abrazīvus līdzekļus, lai nesaskrāpētu virsmu.

+ Auduma žalūzijas un aizkari

Ja iespējams, noņemt no mehānisma un mazgāt ar rokām siltā ūdenī. Neizmantot balinātājus vai agresīvus tīrīšanas līdzekļus. Dažiem modeļiem var būt ieteicama ķīmiskā tīrīšana. Traipus ieteicams tīrīt uzreiz pēc parādīšanās ar maigu ziepjūdeni.

Attēli: www.freepik.com

Ieteikumi uzkopšanai

Ekipējums uzkopšanas darbiniekam

- Putekļu sūcējs
- Mazgāšanas slota ar mikro šķiedras lupatu (mopi) / grīdas mazgājamā mašīna
- Atputeķļošanas lupatas (mikro šķiedras, 100% kokvilnas, magnētiskās/elektrostatiskās)
- Pudele ar smidzinātāju
- Papīra dvieļi

- Maiņas apģērbs un apavi
- Halāts vai priekšauts
- Cimdi
- Maskas

- Ūdens
- Virsmu dezinfekcijas līdzeklis

Attēls: www.freepik.com

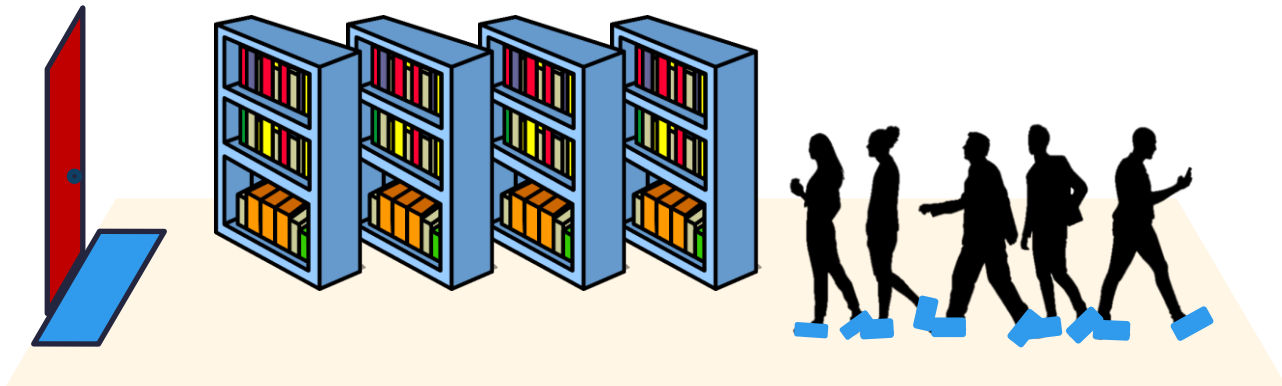
Attēls: blossomsolutions.in

Attēls: 220.lv

Svarīgi!

Glabātavās ienākt tikai **maiņas apavos vai bahilās**. Nepārvietoties ar maiņas apaviem/bahilām ārpus glabātavu telpām, jo tā tiek ienesti netīrumi no gaitenīem, kāpņu u.c. telpām. Glabātavā, pie ieejas durvīm, var novietot antibakteriālus daudzslāņu pašlīpošos grīdas paklājus, kas papildus aiztur netīrumus no apaviem.

Ieteikumi uzkopšanai

Grafisks

Katras glabātavas uzkopšanu saplāno atbilstoši arhīva atrašanās vietai un ietekmējošiem vides faktoriem.

Ieteicamais glabātavu uzkopšanas grafiks **normālos apstākļos**

1x divās nedēļās	• Atputekļot grīdas ar putekļsūcēju.
1x mēnesī	• Mazgāt grīdas ar virsmu dezinfekcijas līdzekli. • Atputekļot plauktus, kastu virsmas.
1x pusgadā	• Veikt sanitāro dienu, kuras laikā kārtīgi iztīrīt visas grūti aizsniedzamās vietas (aiz un zem plauktiem, atvilktnu un skapju iekšas). • Atputekļot un mazgāt durvju augšas, horizontālas un vertikālās telpu un mēbeļu virsmas (palodzes, logu rāmjus, lampas, u.c.). • Rūpīgi pārbaudīt visas glabātavu telpas, atzīmējot problēmvietas.
1x gadā	• Mazgāt aizkarus un citus tekstila objektus, ja tādi ir glabātavās.

Avots: Conservation Center for Art & Historic Artifacts. *Collection Housekeeping Guide*

https://ccaha.org/sites/default/files/attachments/2022-07/COLLECTION%20HOUSEKEEPING%20GUIDE_2022.pdf

Ieteikumi uzkopšanai

Grafisks

Ieteicamais glabātavu uzkopšanas grafiks **pēc ārkārtas situācijas, netipiskiem laika vai telpas mikroklimata apstākļiem, vai pēc mikrobioloģiskā piesārņojuma konstatēšanas.**

Katru dienu	Veikt glabātavu inspekciju, atzīmējot bojājumus un iespējamo kaitēkļu vai pelējuma pazīmes uzkopšanas žurnālā.
1x divās nedēļās	• Atputekļot plauktus, kastu virsmas. • Atputekļot grīdas ar putekļsūcēju.
1x mēnesī	• Mazgāt grīdas ar virsmu dezinfekcijas līdzekli. • Atputekļot un mazgāt durvju augšas, horizontālas un vertikālās telpu un mēbeļu virsmas (palodzes, logu rāmjus, lampas, u.c.).
1x pusgadā	• Veikt sanitāro dienu, kuras laikā kārtīgi iztīrīt visas grūti aizsniedzamās vietas (aiz un zem plauktiem, atvilktnu un skapju iekšas). • Mazgāt aizkarus un citus tekstila objektus, ja tādi ir glabātavās. • Rūpīgi pārbaudīt visas glabātavu telpas, atzīmējot problēmvietas.

Ieteikumi uzkopšanai

Glabātavas uzkopšanas plāns un žurnāls

Katras glabātavas uzkopšanu var saplānot
Glabātavu uzkopšanas plānā jeb grafikā

Nr.p.k.	telpas Nr.	Telpas nosaukums	Telpu platība (kv.m)	Telpu kopšanas uzdevums	Katru otro nedēļu	Darbu veikšanas biežums						Pēc vajadzības	Vārds, uzvārds	Piezīmes
						1 x nedēļā	2 x nedēļā	1 x mēnesī	1 x ceturksnī	2 x gadā				
Arhivglabātavas, apstrādes telpas u.c.:														
1		Kino, foto glabātava		Mitrā uzkopšana. Grīdas, durvis, radiatori		X								
2		Skaņas glabātava		Mitrā uzkopšana.Grīdas, durvis, radiatori	X									
3		Foto glabātava		Mitrā uzkopšana.Grīdas, palodzes, durvis, radiatori	X									
4		Video dokumentu glabātava		Mitrā uzkopšana.Grīdas, palodzes, durvis, radiatori		X								
5		Kino glabātava		Mitrā uzkopšana.Grīdas, palodzes, durvis, radiatori		X								
6		Kino, video glabātava		Mitrā uzkopšana.Grīdas, palodzes, durvis, radiatori		X								
7		Skaņas glabātava		Mitrā uzkopšana.Grīdas, palodzes, durvis, radiatori	X									
8		Skaņas glabātava		Mitrā uzkopšana.Grīdas, palodzes, durvis, radiatori	X									
9		Koridors (pie kino apstrādes telpas)		Mitrā uzkopšana.Grīdas, durvis, radiatori		X								
10		Video noskatīšanās telpa		Mitrā uzkopšana.Grīdas, palodzes, durvis, radiatori		X								
11		Montāžas galdi, kino noskatīšanās telpa		Mitrā uzkopšana.Grīdas, palodzes, durvis, radiatori		X								
12		Kino dokumentu apstrādes telpa		Mitrā uzkopšana.Grīdas, palodzes, durvis, radiatori,plaukti,skapi		X								
13		Kino, foto glabātava		Mitrā uzkopšana.Grīdas, palodzes, durvis, radiatori				X						
14		Skaņas glabātava		Mitrā uzkopšana.Grīdas, palodzes, durvis, radiatori				X						

Pēc katras uzkopšanas veic atzīmi
Glabātavas uzkopšanas žurnālā

Glabātavas tīrīšana:
[telpas nr., adrese]

Nr. p.k.	Datums	Tīrīšanas veids	Paraksts, atzīmraksts
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			
6.			
7.			
8.			
9.			
10.			
11.			
12.			
13.			
14.			
15.			
16.			
17.			
18.			
19.			
20.			
21.			
22.			
23.			
24.			
25.			
26.			
27.			
28.			
29.			
30.			
31.			